

Påstått konkurrensproblem – marknaden för kistor

Konkurrensverkets beslut

Konkurrensverket kommer inte att utreda saken ytterligare.

Ärendet

Klagomål

Konkurrensverket har efter anonyma klagomål genomfört en utredning gällande ifrågasatta konkurrensbegränsande förfaranden på marknaden för kistor.

Konkurrensverket har utrett om Fredahl Rydéns Holding AB (Fredahl Rydéns) har missbrukat en dominerande ställning i strid med 2 kap. 7 § konkurrenslagen (2008:579), KL, och artikel 102 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt, FEUF. Utredningen har varit inriktad på att bedöma om Fredahl Rydéns använder rabatter, bonussystem eller exklusivitetsvillkor i sina kundrelationer med begravningsentreprenörer på ett sätt som kan leda till utestängning av konkurrerande kistleverantörer.

Företagen

*Fredahl Rydéns*¹ bildades år 2011 genom en sammanslagning av Fredahl AB och Rydéns i Nybro AB. De svenska bolagen i koncernen har ca 120 anställda med fabriker och kontor i Nyarp respektive Åsarp. Från den 1 januari 2018 sker all tillverkning och försäljning genom det helägda dotterbolaget Fredahl Rydéns AB. Koncernens omsättning från försäljning av kistor i Sverige uppgick 2017 till 113 miljoner kronor. Försäljningen av kistor svarar för merparten av Fredahl Rydéns totala omsättning i Sverige. Utöver tillverkning och försäljning av kistor säljer Fredahl Rydéns urnor, gravlykter och ljus samt hjälpmedel och förbrukningsmaterial som används inom begravningsbranschen.

¹ Uppgifterna om Fredahl Rydéns har lämnats av företaget.

Fonus är en ekonomisk förening och är den mest anlitade begravningsbyrån i Sverige.² Den första begravningsföreningen bildades 1946 och verksamheten utvecklades på initiativ av olika folkrörelser. Fonus är rikstäckande och består av 228 begravningskontor inklusive ombud.³ Fonus tillverkar egna kistor för försäljning till sina medlemmar genom Fonus Träindustrier som är beläget i Falköping. Koncernens kistfabrik tillverkar ca en tredjedel av landets alla kistor.⁴ Enligt 2016 års verksamhetsberättelse anordnade Fonus 25 700 begravningar inom koncernen. Samma år uppgick koncernens nettoomsättning till 946 miljoner kronor.⁵ Försäljningen utanför Sverige uppgick till 63 miljoner kronor.⁶

*Nilssons Trämanufaktur AB*⁷ (Nilssons) inledde sin verksamhet 2011 och levererar begravningskistor och urnor till svenska och danska begravningsbyråer. Nilssons har inte någon egen produktion i Sverige utan importerar kistor från tillverkningsföretag inom EU. Företagets omsättning uppgick 2017 till drygt 15 miljoner kronor. Merparten av företagets omsättning avser kistförsäljning i Sverige.

*Europakistan AB*⁸ (Europakistan) tillhandahåller kistor på den svenska marknaden. Europakistan bildades år 2015 med fokus framförallt på försäljning av en kista gjord i kartong, den s.k. wellpappkistan. Härutöver importerar Europakistan också träkistor från en europeisk tillverkare. Europakistan hade år 2016 en nettoomsättning som uppgick till 188 000 kronor.

Konkurrensverkets utredning

Under utredningen har Konkurrensverket ålagt Fredahl Rydéns att tillhandahålla information om bland annat avtalsvillkor och marknadsförhållanden.

Konkurrensverket har även inhämtat information från konkurrenter och kunder.

Fredahl Rydéns har i utredningen anfört bl.a. följande.

Den relevanta marknadsavgränsningen är ur ett helhets- och konsumentperspektiv marknaden för begravningar. Begravningsmarknaden omsätter uppskattningsvis 2,5 miljarder kronor och den största aktören är Fonus. Kisttillverkande företag utgör underleverantörer till begravningsentreprenörerna. Begravningsentreprenörernas inköpspris för kistorna motsvarar en marginell del av slutkundens totala kostnad för en begravning.

Marknaden har påverkats av förändringar som förekommit i kundkretsen genom att begravningsbyråerna blir färre och växer i storlek. Tidigare drevs begravningsbyråer ofta som familjeföretag i generationer. För närvarande går trenden mot att

² <https://www.fonus.se/om-fonus/>

³ 2016 års verksamhetsberättelse, s. 28

⁴ <https://www.fonus.se/om-fonus/hallbarhetsarbete/>

⁵ 2016 års verksamhetsberättelse, s. 31

⁶ 2016 års verksamhetsberättelse, s. 28

⁷ Uppgifterna om Nilssons har lämnats av företaget.

⁸ Uppgifterna om Europakistan har lämnats av företaget.

marknaden konsolideras genom sammanslagningar och uppköp av begravningsbyråer.

Baserat på statistik för antal dödsfall i jämförelse med företagets antal sålda kistor har Fredahl Rydéns en marknadsandel i Sverige som överstiger 50 procent. Under de senaste sju åren har företagets marknadsandel dock minskat. Andelen importerade kistor har ökat och samtidigt har antalet begravningsbyråer inom Fonus ökat.

Även om Fredahl Rydéns har en hög marknadsandel sett till en svensk marknad har bolaget inte någon sådan marknadsstyrka att bolaget kan agera utan att ta hänsyn till konkurrens och kunder. Det finns en stark motverkande köpstyrka från begravningsbyråerna som har påtaglig förhandlingsstyrka genom deras kommersiella betydelse för tillverkare och importörer av kistor. Konkurrensen från importörer är hård.

Fredahl Rydéns anger vidare att man inte tillämpar någon form av exklusivitetsvillkor, trohetsrabatter eller bonusvillkor med krav att kunden inte ska göra inköp av annan leverantör. Fredahl Rydéns använder inte heller den typen av argument vid förhandling med kunder.

Fredahl Rydéns anger också att man tillämpar samma prislista och försäljningsvillkor för samtliga kunder. Företaget tillämpar ett bonussystem som utgår från kundens tidigare årsinköp. Bonusen ökar i förhållande till inköps storlek och är motiverad av de effektivitetsvinster som Fredahl Rydéns gör baserat på försäljningsvolym. Härutöver förekommer individuellt förhandlad bonus i avtal med större kunder.

Förtydliganden av avtalsvillkor

Under utredningen i ärendet har Fredahl Rydéns till några kunder framställt förtydliganden om att vissa ingångna avtalsvillkor inte på något sätt begränsar kunden i fråga om deras möjlighet att använda annan leverantör än företaget.

Skäl för beslutet

Rättslig grund

I 2 kap. 7 § KL och i artikel 102 FEUF anges att missbruk av en dominerande ställning är förbjudet. Sådant missbruk kan särskilt bestå i att dominanten begränsar produktion, marknader, eller teknisk utveckling till skada för konsumenterna. För att kunna fastställa att ett agerande omfattas av förbudet krävs först att en dominerande ställning etableras och därefter att agerandet kan anses utgöra ett missbruk.

Relevant marknad

För att kunna bedöma om det föreligger en överträdelse av 2 kap. 7 § KL och artikel 102 FEUF är det nödvändigt att definiera den relevanta marknaden. Den relevanta produktmarknaden omfattar de produkter som kunderna anser är utbytbara, dvs. sådana produkter som på grund av pris, funktion och egenskaper i övrigt kan tillfredsställa samma behov hos kunderna. Den relevanta geografiska marknaden omfattar det område inom vilket de berörda företagen tillhandahåller de relevanta produkterna, inom vilket konkurrensvillkoren är tillräckligt likartade och som kan skiljas från angränsande geografiska områden framför allt på grund av väsentliga skillnader i konkurrensvillkoren.⁹

Utgångspunkten för marknadsavgränsningen är de produkter som omfattas av det påstådda förfarandet, i det här fallet kistor som svenska begravningsentreprenörer efterfrågar.

Det har inte framkommit några uppgifter som tyder på att kistor är utbytbara mot andra produkter, såsom urnor, varken från efterfråge- eller utbudsperspektiv.

Sedan decennier har den absoluta merparten av svenska begravningsentreprenörers efterfrågan av kistor tillgodosetts av Fredahl Rydén och Fonus. Under utredningen i ärendet har framkommit att kraven kunderna ställer på kisters egenskaper kan skilja sig mellan länder, t.ex. har svenska kistor fötter medan danska har sarg. Vidare kan lagkrav variera mellan olika länder avseende tidpunkten från dödsfallet inom vilken en begravning ska ske, vilket påverkar kravet på snabbhet i distributionen.

Även om det under utredningen har identifierats vissa möjliga inträdesbarriärer synes dessa hinder inte höga. Under senare år har andelen importerade kistor ökat i Sverige.

Sammantaget finns det omständigheter som talar för att relevant marknad utgörs av försäljning av kistor till begravningsbyråer i Sverige. Konkurrensverket tar dock inte ställning vad gäller definitionen av relevant marknad eftersom det inte är nödvändigt att göra det för att fatta beslut i ärendet.

Dominerande ställning

En dominerande ställning har av EU-domstolen definierats som en stark ekonomisk ställning hos ett företag som gör det möjligt för företaget att i betydande omfattning agera oberoende av kunder och konkurrenter och i sista hand konsumenterna. En dominerande ställning grundar sig i allmänhet på flera faktorer som var för sig inte nödvändigtvis är avgörande.¹⁰

⁹ Kommissionens tillkännagivande om definitionen av relevant marknad i gemenskapens konkurrenslagstiftning, EGT 1997/C 372/03, p. 7-8.

¹⁰ EU-domstolens dom i *United Brands mot kommissionen*, C-27/76, EU:C:1978:22, p. 65-66.

I utredningen har framkommit omständigheter som talar för att Fredahl Rydén har marknadsakt på en nationell marknad för försäljning av kistor. Som också Fredahl Rydén har uppgett kan det noteras att företaget har en hög marknadsandel i Sverige. Samtidigt har det i utredningen framkommit indikationer om att företaget möter en betydande motverkande köparmakt från begravningsentreprenörerna. Import av kistor förefaller också utöva ett konkurrenstryck på svensktillverkade kistor.

Konkurrensverket tar dock inte ställning till om Fredahl Rydén ska anses ha en dominerande ställning eftersom det inte är nödvändigt för att fatta beslut i ärendet.

Missbruk

Missbruk är ett objektiva begrepp som särskilt omfattar sådant beteende av ett dominerande företag som kan påverka strukturen på en marknad där konkurrensen redan är försvagad just till följd av det dominerande företags existens och som, genom att företaget använder andra metoder än sådana som räknas till normal konkurrens om varor och tjänster på grundval av de ekonomiska aktörernas prestationer, hindrar att den konkurrens som föreligger på marknaden upprätthålls eller utvecklas.¹¹

Generellt sett gäller att exklusivitetsförpliktelser, exklusivitetsrabatter och andra trohetskapande rabattsystem som tillämpas av en dominerande aktör riskerar att leda till utestängande effekter för faktiska eller potentiella konkurrenter. Sådana förpliktelser kan därför utgöra missbruk av en dominerande ställning och strida mot förbudet i 2 kap. 7 § KL och i artikel 102 FEUF.¹²

Under utredningen har Fredahl Rydén gått igenom sina kundavtal och identifierat ett mindre antal avtal med exklusivitetsförpliktelser. Detta har lett till att Fredahl Rydén under utredningen har lämnat skriftliga tydliggöranden att villkoren inte gäller och att kunderna ifråga är fria att använda andra leverantörer av kistor än Fredahl Rydén. I utredningen har Fredahl Rydén vidare framfört att företaget inte tillämpar någon form av exklusivitetsvillkor, varken skriftliga eller muntliga, gentemot begravningsbyråerna. Det finns således inga avtalsmässiga hinder för begravningsentreprenörer att samtidigt köpa kistor från flera olika leverantörer.

Konkurrensverket har i utredningen även analyserat Fredahl Rydén rabatt- och bonusvillkor. Det har inte framkommit något som tyder på att de aktuella villkoren är konstruerade på ett sätt som leder till trohetskapande eller inlåsnings

¹¹ EU-domstolens dom i *Hoffman-La Roche mot kommissionen*, C-85/76, EU:C:1979:36, p. 91.

¹² Se t.ex. EU-domstolens dom i *Intel*, C-413/14 P, EU:C:2017:632, p. 137.

effekter. Denna slutsats gäller även de individuellt överenskomna rabattvillkor som Fredahl Rydéns tillämpar framförallt gentemot större kunder.

Sammantaget har Konkurrensverkets utredning inte visat att Fredahl Rydéns tillämpar rabatter, bonussystem eller exklusivitetsvillkor som riskerar att leda till konkurrensbegränsande utestängning. Med hänsyn till detta finner Konkurrensverket inte anledning att utreda saken ytterligare. Konkurrensverket skriver därför av ärendet från vidare handläggning.

Särskild talan

Konkurrensverkets beslut att inte utreda det påtalade konkurrensproblemet ytterligare kan inte överklagas. Detta följer av 7 kap. 1 § KL.

Beslutet innebär inte ett ställningstagande till om förfarandet strider mot konkurrensreglerna.

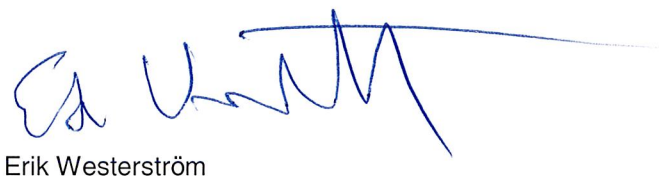
De företag som berörs av förfarandet kan på egen hand väcka talan vid domstol för att få saken prövad enligt 3 kap. 2 § KL.

Särskild talan om missbruk av dominerande ställning enligt 2 kap. 7 § KL (eller enligt 102 i FEUF) väcks genom ansökan om stämning vid Patent- och marknadsdomstolen.

Detta beslut har fattats av generaldirektören. Föredragande har varit konkurrensrådet Erik Westerström.

Rikard Jermsten

Erik Westerström

Detta beslut publiceras på Konkurrensverkets webbplats.

Kopia till:
Fredahl Rydéns Holding AB